

Antonin Artaud

Samuraj ili drama osjećaja

ČIN I.

Rob, Samuraj.

Zastor otkriva zaljev s planinom Fuji osvijetljenom mjesecom.

SAMURAJ: Prljavče, prljavče, udaram te.

ROB: Milosti, Vaše Visočanstvo!

SAMURAJ: Ovdje nema Vašeg Visočanstva. Umrjet ćeš, osim ako se osjećaj koji prizivam nije pojavio u tebi. Osjećaj, čuješ li, osjećaj, ono što nas ne može zadovoljiti i pred čim život ljudskog bića nema kraja.

Ponovno ga počinje udarati.

Glazba se uzdiže iz snijega, vrlo stvarna, vrlo ljudska, poput nove realnosti i, polagano se, pokreću Samurajeve duše prilagođavaju glazbi; nastupi jedva osjetna promjena, preobrazba ili premetanje čina udaranja u čin milovanja, a potom molitve.

Zvuk trublje. Najprije zvuk trublje.

Uredaj od šest sati pokreće san i osjećaj. Samuraj ne mora biti svjestan, razmišljati o samom sebi, to je književnog podrijetla. Za objašnjavanje njegovih osjećaja dostatan je recitator.

Samuraj malo-pomalo ulazi u samog sebe. SANJAT ĆE SNOM KOJI NIJE ONAJ SNA. KRETNJAMA PREDSTAVLJA POUNUTRENU ŽUDNJU. Mimika i zvuk trublje. Novi zvuk trublje. Udarac gonga. Svjetlost se mijenja. Polagano se zvukovi glasova gomilaju i lokaliziraju na više strana. Pojave se ugledni ljudi, puni sebe, koji se uspinju stuba-

ma dolazeći s prednje strane pozornice i nestajući u njezinu dnu.

ODGOJITELJ: S padom prve kapi mjesecine Samuraj tone u san. Duga zima iščekivanja konačno lomi led omogućujući erupciju njegove žudnje. Rasprskava se poput vulkana prepunog dragog kamenja. Ali napor bijaše predug za njegovu dušu i udarac koji ga odbacuje u život istovremeno ga odbacuje onkraj života. Otad si sam pomaže. Pomaže u emanaciji svoje žudnje poput čovjeka koji sanja.

GLAZBA. Veliko žarko svjetlucanje pojavljuje se u pozadini. U nekom obliku svečane procesije prolaze Kraljica na čelu, a za njom i Djevojka.

SAMURAJ: Duga ljubav tako nježna prostire se na mojoj ruci. Evo Kraljice i iza nje sluškinje, i Djevojka, taj plod mog obiteljskog stabla koje generacijama ispunjava nebo.

U pozadini se ponovno čuju trublje pomiješane s grajom Ministara. Maska se pojavljuje na stropu iznad pozornice.

MASKA: O čarobnjače, tu su kraljevi zemalja s druge strane Svijeta. Naručili smo trublje dobrodošlice. Kraljica je zauzela mjesto na pedestu.

Novi zvuk koraka. Glazba.

NEVIDLJIVI GLAS: Kralj.

Snažna tišina. Samuraj se uspinje stubama pozornice i napreduje kao da je on sam Kralj. Odgojitelj ga gleda, sve više i više zabrinut. U tom se trenutku u dnu pojavljuje te

se u tišini približava nevjerođostojna marioneta kralja koja parodira uzvišenost, odjevena u pretjerano svečan kostim.

Samuraj uzmiče, uzmiče, zaustavlja se, ispušta snažan krik i skamenjen se zaustavi.

ODGOJITELJ: Dijete moje, vratite se, dijete moje.

SAMURAJ: Iza!

ODGOJITELJ: Loše sanjate.

SAMURAJ: Neka mu zdrobe lubanju, neka mu zdrobe lubanju. Preljubnik. Uzurpator.

I polako se ponovno pojave svi Ministri od maloprije i nadiru sa svih strana. Samuraj izvlači svoj mač. Oni se vraćaju u svoje rupe.

ODGOJITELJ: Ali konačno mi objasnite bijes...

SAMURAJ: Ja žudim...

ODGOJITELJ: Što to? Ljubav?

SAMURAJ (ošamari ga): Ne, rijetkost stvari. Odlazi!

ODGOJITELJ (užasnut): A! Novi zaokret, svaki me put smete.

Zastor se podiže. On nestaje.

I odmah potom svjetlost se stišava. Čuje se nešto poput kapanja kiše. Samuraj trlja ruke. Doima se poput hipnotizera koji će se okušati u eksperimentu. Odgojitelj se ponovno pojavljuje, uvečan. Nosi masku. To je i dalje maske odgojitelja, položena na što? Halja mu je vrlo široka. On se doima sitnijim.

SAMURAJ: Dođi ovdje.

ŽENSKI GLAS (pod maskom): Uzmi me.

Naginja se naprijed. Samuraj ispod halje izvlači žensku ruku.

SAMURAJ (pod dojomom): Dobro je.

Malo-pomalo oblik marionete kralja ocrta se u tmuni.

MARIONETA KRALJA: Ne!

SAMURAJ (bacajući se unazad): Ah!

Sprema se jurnuti. Žena pruža ruku. Marioneta nestaje. Zastor se uzdiže nad crninom. Sve se osvjetljava. Samuraj trlja ruke. Zastor pada.

ČIN II.

Odgojitelj izlazi na pozornicu. Zauzima stav derviša. Ruke prema nebu.

ODGOJITELJ: Neumjerenost, krajnje središte žudnji. Intenzivna naslada. Gomilanje.

Priznajem zbrkanost priče. (To prema publici.) U svakom slučaju obratite pažnju na vezu među stvarima. Nalazimo se u velikoj palači. Pampa. Prijem. Ministri. Velebnost. Uzvišenost. Sluškinjo! Ovaj, rekao sam, žudi. Žudnja. Zbrkanost slika. Uznemirenost duha. Nutrina i vanjština. U tom izmiješanom kaosu osjećaj postaje jasniji. Gledajte.

Odgojitelj se postavlja u profil, ulazeći malo-pomalo u samog sebe. Lagana glazba.

Samuraj je zdesna.

Lagan poput daha, dolazi drugi odgojitelj i staje ispred prvog. Samuraj pruža ruke i primiče se. S beskrajnom oprezom i lukavostima skida mu masku. Kraljica se ponovno pojavljuje.

SAMURAJ: Sluškinjo!

Glazba se zaustavlja.

Kraljica nestaje. Samuraj čini jedan korak. Glazba se ponovno pokreće.

Sve to ispred zastora.

I, iznenada, odgojitelj broj 2 se vraća i baca se u naručje Samuraja. Tišina. Samuraj uzmiče. Potom, baci se na njeđa i u jednom skoku položi na tlo lažnog odgojitelja. Njegova maska pada. To je Djevojka.

SAMURAJ: Ah! Neka izvuče nešto iz tebe!

Njihova dva tijela valjaju se ispred zastora. Noć. Nestaju.

ODGOJITELJ (*u snjeni*): Ovo je čvorište snova. Vrhunac. Trenutak kad je čudovišna zvijer iz snova zamrsila sve niti. Ona se na to bacila poput vepra iz legendi. Vepra iz stare šume.

Glazba postaje piskutava.

ODGOJITELJ: Vidite, ritam se ubrzava. On više nije ljubavnik svoje majke. On je suprug svoje sestre koju je san učinio njegovom kćerkom. Dodiruje u stjecište svojih žudnji. Slušajte ga.

SAMURAJ (*iza zastora*):

Evo kruga, evo ljubavi,
To je kad se zemlja okrene,
Lagana sreća prži moju srž.
Okreće se, okreće se poput safira
S neba razbijajući zvijezde
Sve do ovog jutarnjeg sata
U kojem se iscrpljuju stare žudnje.

Svjetlost se ponovno pali iza zastora.

ODGOJITELJ: I na što se svodi ovaj san, ovaj lijepi san? Poput svih snova, na ovu stvar, na ovaj zametak, na ovo.

Pokazuje razbijenu lutku visećih udova koju je izvukao iz rukava.

Zastor.

ČIN III.

Zastor se uzdiže iznad planine Fuji.

SAMURAJ: Bogovi su me progonili, bogovi su me odvojili od mojih ratnika, raspirili su zamahe vjetra hladnim rodama. Sva su moja braća pala, oni su raspirili u podrumima mog mozga vjhor hladnih lovaca. Umiru bogovi koje progoni ovaj Ludi Samuraj preko svjetlucaanja snijega i urlajućih demona oluja i hladnih vjetrova.

Vidimo jednu za drugom Kraljicu, Služavku, Djevojku koje prolaze poput sablasti te tvore oko Samuraja neku vrstu začaranog kruga koji zaustavlja njegove pokrete. Čuju se trublje bitke.

ODGOJITELJ: Stavlja u usta ratnu trublju, mora se poslužiti svojim mačem. Komplikacije.

Piskav zov trublji para zrak.

ODGOJITELJ: Namirisao je vjetar rata. Ostvarit će se u potpunosti.

SAMURAJ (*deklamira zaustavljen na sredini pozornice*): Za Djevojku, nakon ove razuzdane bitke u koju svi se bogovi umiješase, i kad svi vitezovi bijahu pokopani, bijah uhvaćen u vrtlog roda planine Fuji, vino bolje od tekućeg sunca teklo je mojim venama, na oblaku zakrvavljenu bitkom. Tu sam našao dijete svoje kćerke.

ODGOJITELJ: I na što se svodi taj san, taj lijepi san? Na tu malu stvar, na taj zametak, na to.

Pokazuje razbijenu lutku visećih udova koju izvlači iz rukava i koju baca na podij. Samuraj okreće oči prema njemu.

Zastor.

ČIN IV.

Ispred zastora. Kraljica, Princeza.

KRALJICA: Što radi ovaj (ratnik), naš sin, vaš brat, on je lud. Vrijeđa svog oca Kralja i veleposlanike savezničkih zemalja koji su na audijenciji i donosi mi moju staru lutku koju je našao u snijegu.

DJEVOJKA: Duga svjetlost okreće se s njegovim pogledima. Voljela bih ga (ljubavljalu) i da nije od naše krvi.

Ona nestaje nalijevo. Dolazi Samuraj.

SAMURAJ: Evo me nakon što sam slagao mudracima. Nikakva me pustolovina nije izlijčila. Srce mi je zaposjela ista služavka. Još uvijek pružam svoje prste prema toj dugoj žudnji mog srca: ljubavi.

ODGOJITELJ: Ljubav.

Evo iza šatora živahno brbljanje služavki, čovjek ih svejedno posjeduje. Sve je u odabiru, odabir je efekt slučaja: duša.

I kako izgovara tu zadnju riječ dolazi Služavka (robinja iz prvog čina) noseći tanjur.

SAMURAJ: Ah! Ovaj mi put više nećeš pobjeći.

Dugo se love po pozornici, kao kroz stvarne meandre. I iznenada se pojavljuje marioneta kralja. Nosi masku nesvesna blaženstva i hoda dlanovima obje ruje otvorenim i okrenutim prema nebu. Na dlanu desne ruke počiva slamnati bodež.

ODGOJITELJ: Evo najtajanstvenije žudnje, unutrašnje potrage. Svoga oca, njega je tražio. Ljudsku prepreku koja ga odvaja od najtajanstvenije žudnje.

Samuraj uzima mač dvijema rukama i uzdiže ga iznad glave Kralja.

I iznenada marioneta kralja pada.

Samuraj jurne i nasrne na zastor koji se u trenu diže pred njim, otkrivajući salu s tronom te Kraljicom koja sjedi u središtu i čeka.

Iz dubine pozornice izlazi Služavka i spušta se na svoja stopala.

SLUŽAVKA: Istina je, Gospodo, voljela sam prvog štitonošu, iznenadio me, htio me ubiti, budite milosrdni, Gospodo. Da sam mogla i ja bih ga voljela.

Tad Samuraj baca svoj mač te se spušta na koljena. Skida mu se maska s ušicama koja mu je davala divlji izgled starog Samuraja i njegovo se lice pojavljuje nevjerodostojno mlado.

Zastor.

Prevela Mirna Sindičić Sabljo